

VRTEC

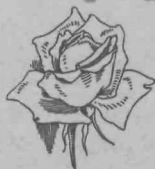

Časopis s podobami za slovensko mladino

:: Uredil ::

Anton Kržič

Edeninštirideseti tečaj

V Ljubljani, 1911

Založilo društvo „Pripravniški dom“

Natisnila Katoliška tiskarna

Pridržujejo se vse pravice do sestavkov, priobčenih v „Vrtcu“.

VII 28137 28, f

KAZALO.

Pesmi.

	Stran
Novoletna	1
Ob Adriji	6
Breze	8
Mrzla zima je prišla	9
Zajčku	15
V ostrem mrazu	17
Za vasjo	20
Moja sobica	33
Hrepenenje	33
Pri oknu	43
Materi	48
Srečnim prvoobhajancem	49
Razvalini	65
Brezskrbnost	65
Zvonček in citronček	80
Kaj bi tožen on ne bil?	80
Nedolžna tožba	89
Svečan dan	105
Na planini!	105
Ob žetvi	109
Prepelici	109
V prostosti	121
Na sestanku	121
† Francetu Možku-Mokriškemu	134
Ob nevihti	137
Ob suši	137
Pesem o treh zlatkih	153
Zapozneli kosec	167
Ptičicam	169
V jeseni	169
Jesenske rožice	190
Jesenske pesmi	191
Vrabcu	193
Zima in otroci	207
Zlato pero	207

Povesti, pripovedke, bajke, basni, popisi in slike.

Do Jordana in Nila	2, 21, 38, 52, 70, 98, 110, 124, 143, 167, 173, 194
Rožmarin in lovor	7

	Stran
Krokar. (Basen)	7
Francek Konoplja	10, 18
Iz mojih detinskih dni:	
1. Kako sem prebil božične praznike	27
2. Na novega leta dan	44
3. Dogodljaji v predvelikonočnem času	58
4. Dnevi pred mojimi večernicami	66
5. Aleluja, aleluja!	90
6. Sv. Jurij je prijezdil na belcu v deželo	105
7. Pravljica o zakletem gradu in začarani kraljični	122
8. Prvi dnevi na paši	138
9. Moja babica	154
10. Bolezen in smrt moje babice	170
O milanski stolnici	42
Medved in lisica. (Basen)	43
Velikonočno premišljevanje	50
Izpremenil se je	62
Pomlad	76
Berač	81
Pomlad prihaja	86
O sv. Telesu	95
Na cvetno nedeljo	100
Na kresni večer	102
Revček	114, 130
Gospod Urban	132, 150
Stričev biser	163
Zgodba o muciki in psičku	179
Mladostnemu prijatelju v spomin	184, 199
Na dan otožnih	188

Naravoslovni in prirodopisni spisi.

„Miška“ (srnica)	34
Zajček	37
Kukavičina zgodba	78
Iz „krtove dežele“	84
Cvetice	86
Plavica	113
Na divjega petelina	115

Poučni sestavki.

	Stran
Modrost v pregovorih domačih in tujih:	
Cesta	15
Cigan. — Cunja	32, 48
Cvetica	48
Čakati	64
Čas	88, 103, 120
Čebela	136
Čednost	152, 168
Čaša. — Česen	192
Pametnica	15, 120
Spomin vzorne učenke	87
V poznih dneh	136

Zabavne in kratkočasne reči.

Naloge	16, 48, 192
Uganke	88, 152
Šaljiva vprašanja	48, 88, 120, 152, 192
Latovščina	103, 120, 136

Novi listi in knjige.

Kržič Anton. Osmero blagorov ali nauk o srečnem življenju	15
Kosi Anton: Zabavna knjižnica za slo- vensko mladino	15
Kržič Anton: Obnovljeni Vrtec	88
Slapšák Julij: Dedek je pravil	132
Družba sv. Mohorja	168

Slike.

	Stran
Planinska pokrajina po zimi	8—9
Ladja „Tirol“ na odprtem morju	21
Pred Jafo na morju	22
Jafo	23
Oljska gora	38
Omarjeva mošeja	39
Omarjeva mošeja z bližnjimi poslopji	40
Cerkev Marijine smrti na Sijonu	54
Cerkev božjega groba	56
Betfage	72
Betanija	73
Krtovina	85
Hvalite Gospoda. (Dva angela)	96
Pogled na Betlehem	110
Duplina Rojstva Gospodovega	111
Plavica	113
Puščava med Jeruzalemom in Jeriho	125
Pot proti Jerihi	127
Jordanova struga	128
Ob Mrtvem morju	129
Jutranja molitev	144—145
Gora Tabor	158
Nazaret	160
Kripta katoliške župne cerkve v Kani	162
Selivkam (lastavicam)	179
Barčica po morju plava	189
Pogled na Kairo	197
Na božične počitnice	201

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 1.

V Ljubljani, dne 1. januarja 1911.

Leto 41.

Novoletna.

Aj, ko bi imel peruti
kakor ptičke lahkokrile,
aj, ko bi leteti mogel
kakor ptičice po zraku,
pa dvignil se nad zemljo,
pa bi vzletel na perutih . . .

Čez poljane plul bi širne,
s prtom srebrnim pokrite,
in čez gozde in čez gaje,
z ivjem bisernim posute;
čez vasice siromašne,
snivajoče zimske sanje. —
In povsodi in povsodi
bi donela moja pesem,
glasna pesem novoletna,
in povsodi bi glasil se
klic radósten iz višine:
Srečno, srečno novo leto!

In poljane zasnežene
zablestele bi čarobno,
kakor da bi zažarele
od veselja, od radósti . . .

Skozi gozde, skozi gaje
šla bi pesem novoletna
in skrivnostno zašusteli
bi vrhovi ponositi,
z vejic zélerih pa vsulo
biserov bi se nešteto.
A vasice siromašne
vzdramile bi se iz spanja.
Tam iz kočice bi veselo
stopil truden, zmučen kmetič
in s pogledom zadovoljnim
bi ozrl se na poljane;
srce pa bi mu radosti
zažarelo, zaplamtelo,

pa zaukal bi, zaklical:
Bodi zdravo, novo leto!

Toda nimam jaz peruti
kakor ptičke lahkokrile;
ah, ne morem jaz leteti
kakor ptičice po zraku . . .

Kaj zdaj delate, poljane,
kaj vi gozdi in vi gaji?
Ali pesem novoletna

tudi vas je obiskala?
Kaj zdaj delate, vasice?
Ali je objela radost
novoletna vaše koče?
Morda, morda zapuščene,
zatopljene v težke sanje,
zrete čez poljane bele,
pa ne veste, pa ne veste,
da je danes dan veselja,
da je danes **Novo leto!**

Vekomir.

Do Jordana in Nila.

(Potopisne črtice. — Napisal F. K. Gregorec.)

Lani osorej sem čul prvič, da se namerava prirediti na jesen prvo slovensko romanje v Jeruzalem. Ta novica mi kar ni šla iz spomina, dokler nisem tudi sam sklenil: tudi jaz pojdem v Sveto deželo. Tako živo so mi stopili pred oko vsi oni sveti kraji, ki so nam znani iz svetih zgodb našega odrešenja, da je dozorel v meni karbrž trdni sklep: pojdem in pojdem, naj bo že kakorkoli hoče. Sklep je bil storjen, vse težkoče premagane, in s komerkoli svojih prijateljev sem se sešel, sem mu povedal odločno in odkrito: v Sveto deželo pojdem tudi jaz. Prebiral sem medtem knjige in spise o teh svetih krajih, in moj duh se je že izprehajal ondi, kjer je nekoč hodila noga našega Odrešenika. Pri tem sem pa mislil tudi na vas, drobni prijatelji in prijateljice našega Vrtca, in sklenil sem, da popišem svoje potovanje in bivanje v Sveti deželi in v Egiptu tudi vam, da greste vsaj v duhu tudi vi z menoj na vse one svete kraje, o katerih ste slišali že toliko lepega od prvega začetka svojega šolanja.

Dolga je pomlad, dolgo poletje. Toda kmalu, kmalu je minulo oboje, in kakor v hipu je bil tu dan odhoda. Težko je popisati, kako mi je bilo tedaj pri srcu. Mešalo se je v njem veselje in skrb — kajti za pet tednov zapustiti svoje domače in odpotovati v tako daljne kraje, prebiti celih deset dni na širnem morju, hoditi po deželah nevernikov in še celo razbojnikov: to vseeno napolnjuje srce s skrbjo in mu brani, prosto se veseliti nepopisne sreče potovanja v najsvetejše kraje, kar jih je na celem svetu. Stopil sem na dan odhoda zaupno v domači župnijski cerkvi pred oltar Marijin — saj je ona „Morska zvezda“ — in opravil najsvetejšo daritev za srečno potovanje in za srečno vrnitev med svoje drage.

Hvala Bogu! Čez pet tednov sem stal zopet pri istem oltarju in sem daroval Gospodu dar srčne zahvale za varstvo na daljnem potovanju in za srečni povratek v ljubljeno domovino.

I.

Dne 1. septembra lanskega leta je bilo. Od vseh vetrov so se zbirali v Ljubljani Slovenci in Slovenke. Enajsta dopoldanska ura jih je zbrala v stolnici k skupni sveti maši za srečno potovanje. Tu je bilo videti ljudi domala iz vseh pokrajin slovenskih deželâ. Vse pa je prešinjala ena misel, ena želja, eno hrepenenje: videti kajkmalu svete kraje našega odrešenja. Prešinjala je pa vsa ta srca enainista bojazen: ali se bo pa tudi srečno dovršilo to potovanje? — „Angel božji, ki me vodiš,“ se je oglasilo s pevskega kora, in kar pretresla me je ta pesem v tistem trenutku... Morda se še nisem nikdar v svojem življenju izročil s tolikim zaupanjem svojemu angelu - varihu kot tisto uro. I, kako pa, tedaj je naša molitev šele pristrčna, kadar se resno zavedamo, kako nam je potrebna pomoč od zgoraj. „Kdor ne zna moliti, mora na morje iti,“ pravi stari pregovor. Mene pa je morje učilo iskrene molitve že tedaj, ko sem bil še na suhem in se šele odpravljaj na morje. Zvečer tistega dne smo se zbrali romarji v frančiškanski cerkvi, da se priporočimo tudi Mariji, svoji nebeški Materi, za varstvo na suhem in na morju.

V petek, dne 2. septembra, nekoliko čez četrto jutranjo uro, pa se je premaknil in zdrdral prvi slovenski romarski vlak te vrste — in je potegnil čez petsto slovenskih romarjev proti obali Jadranskega morja. Tam jih je čakala romarska ladja, ki naj jih popelje do obrežja Svete dežele.

Iz jutranjega mraka se je razvilo ne preveč prijazno jesensko jutro. Na levi in na desni so se vrstile pred nami kraške goličave, dokler se ni ob osmi uri dopoldanski pokazalo na desnici pod nami morje adrijansko z gradom Miramar na svoji obali. Vse je tiščalo k desnim oknom; toda glas občudovanja je zastal vsakemu v grlu... Menda je bilo vsakemu tesno pri srcu, ko je zagledal tako negotovo cesto svojega potovanja. Ko se je vlak ustavil v Trstu, se je usula iz njega vsa romarska truma in hitela naravnost k morju in k svoji ladji. Na tej poti sem naletel na svojega dobrega prijatelja, ki me je prijazno pozdravil, toda nisem in nisem ga mogel spoznati. Pustil si je namreč rasti brado, da se je porastlega obraza tolikobolj postavil pred Turki in Beduini. No, pa saj tudi mene niso več poznali po povratku moji dobri župljani in šolski otroci, ko sem stopil čez pet tednov bradat mednje. Tako pre naredi brada človeški obraz.

* * *

„Tirol“ je bilo ime naši ladji — tak je bil napis na nje pobočju. Vsaka ladja ima namreč svoje ime, da se po njem loči od drugih, in še celo svoj pečatnik ima vsaka ladja kot pri nas mesta in občine. Prav pri kraju je stala „Tirol“; dva mostova sta vodila nanjo. Kot mravljinca smo se spustili nanjo, v strahu, da bi kdo ne zaostal in ne zamudil. A bil je to prazen strah. Ko smo bili že zdavnaj vsi na ladji, se vendarle ni in ni hotela zgeniti. Pospravili smo svoje stvari po odločenih prostorih; ogledovali tržaško mesto; opazovali množico tržaških Slovencev, ki so se zbrali v obilnem številu na obrežju, da se poslove od svojih rojakov, od prvih

Slovencev, ki zdaj skupno odhajajo na pot v Sveto deželo. Pevci zapoje: „Morje adrijansko“, mornarji se pripravijo na odhod — in nekoliko pred enajsto uro se jame gibati pod nami ladja, pa se obrača in odmiče od brega. Sto belih robcev se dvigne na obrežju nam v slovo; sto belih robcev na ladji se poslavlja od domače grude in od svojih rojakov. Na ladji je že postavljen oltar. Zbrani so pevci in pevke. Knezoškoj ljubljanski pristopi — oglasi se harmonij — slovenske mašne pesmi zaoré. S presveto daritvijo pričnemo morsko vožnjo. „Angel božji, ki me vodiš . . .“ to ljubko priporočilo nebeškemu varihu se je razlegalo po prvih valovih Adrijskega morja, katere smo prepluli.

Ako se je kdo izmed nas bal vožnje po morju, je bil takoj nekoliko potolažen, ko je došel na ladjo. Ladja je bila namreč dolga sto metrov in široka kakih dvanajst metrov in močno zgrajena. Tudi ima ladja „Tirol“ še osem čolnov pripetih ob straneh za čas nesreče in še druge priprave, s katerimi bi se človek s pridom varoval, da bi se ne potopil. To vse je dajalo tudi boječim pogum, da so se z lahkim srcem izročili valovom. Tudi je vrh ladje do osem metrov nad morsko gladino, tako da se ni bati, da bi jo zagrnili morški valovi. Seveda mora imeti ladja mnogo prostora, da je v njej čez šeststo postelj; pa ravnoliko sedežev; in da je v njej shramba za živež za toliko ljudi; da so prostori za stroje in za druge priprave. Tudi tri žive vole smo peljali s seboj. Te smo polagoma použili. Sredi ladje je dihal parni kotel nočindan; on je pač duša vsega delovanja na ladji: on goni in vodi ladjo; on kuha in peče; on razsvetljuje z električno lučjo vso ladjo. Celo pot od Trsta do Jafe ni prenehal delovati niti za sekundo, četudi smo se vozili od petka enajste dopoldanske ure do šeste jutranje ure prihodnje srede. Vsa ta morska pot je dolga 2439 km. Ko bi zamrznilo, in bi ti hotel iti peš to pot, bi rabil zanjo najmanj 48 dni, ako bi hodil 12 ur na dan. Skoro pet dni smo se vozili po morju.

Kaj smo neki počeli — si boste mislili. Dolgčas nam pač ni bilo. Imeli smo vedno dovolj opravila in zabave. Na krovu sredi ladje je bilo postavljenih osmero oltarčkov. Na teh je maševalo vsak dan od četrte jutranje do devete dopoldanske ure do osemdeset duhovnikov. Ob devetih je bila vsak dan slovesna sveta maša z govorom. Da je bilo še slovesneje, so tudi streljali pri glavnih delih svete maše z malim kanončkom. Nad srednjim oltarčkom je stal kip Matere božje in pri njem lepa romarska zastava svetega Cirila in Metoda. Popoldne je bil vsak dan tudi govor poučne vsebine in pete litanije. Vmes pa so se glasile dannadan nabožne in druge pesmi. Romarji so ogledovali tudi razne kraje in mesta po obalih, ob katerih smo se vozili, ali pa so občudovali različne naprave na ladji. Mnogo romarjev je pa tudi bilo, ki so imeli opraviti z morsko boleznijo. Čudno je namreč to, da ono lahkotno zibanje ladje povzroči marsikomu nepriliko, da ga tišči in boli v glavi, ko vendar na suhem prah in drdranje, ropotanje in tresenje voza nikomur ne povzroča bolečin v glavi. Je že menda bolje tudi za vas, prijateljčki moji, ako vas vaši starši ne zibkajo in ne ljubkajo preveč, temveč vas drže strogo in ostro, ker zibkanje ne ško-

duje samo na morju, ampak tudi na suhem. Mene se ni morska bolezen karnič prijela; zato sem bil od ranega jutra do poznega večera vedno na straži, kje bom zasačil kaj takega, kar bi bilo vredno zapisati v dnevnik, da tako ohranim in prinesem domov in pripovedujem vam, svojim malim, v koristen poduk in v prijetno zabavo.

* * *

Kar vnaprej vam pa povem, da tako lepih in prijaznih krajev, kot je mila naša slovenska zemlja, nisem videl na vsem svojem potovanju. Te lepe ravnine v svojem cvetju; ti griči v svojem zelenju; ti velikani-snežniki z belimi kronami na svojih častitih glavah; te bele cerkve s svojimi vitkimi zvoniki; to milo zvonjenje — vse to je raj na zemlji proti krajem, katere sem ogledoval kesneje. V tujini se človek uči, ljubiti svoj dom . . .

Bolj pusto se je držalo nebo, ko je odplula naša ladja od Trsta in je nas vozila ob istrski obali. Najrajši bi bilo deževalo. Že je začelo nekoliko rositi, pa ni šlo prav dobro izpod neba; zato je pa rajši nehalo, dočim je zračil le hladan veter s precejšnjo močjo našo ladjo. Nebo se ni hotelo ves dan razjasniti. Šele zvečer so se pretrgali oblaki; toda le toliko, da sem mogel zapaziti „veliki voz“ in zvezdo severnico, in da sem mogel po njej določiti, „kje dom je moj“. S čudovito vztrajnostjo je spremljalo našo ladjo desetero velikih morskih ptičev, galebov.

Od poldne do mraka sem jih opazoval, kako so se poganjali za nami. Že sem mislil, da je ta ali oni omagal, ko se je spustil na valove. Toda ne — takoj se je zopet povzpел in je vihral za nami. V morju pa nisem zapazil ves čas svoje morske vožnje, tja in nazaj, drugega živega bitja kot takoj prvi dan dva po meter dolga delfina, ki sta se poganjala vštric po morju in se zdajinzdaj sunkoma prikazovala iz valov.

Ko pridem drugo jutro ob tretji uri iz svoje kabine na krov, smo se vozili mimo otoka Visa. Tam je premagala l. 1866. naša mornarica laško bojno brodovje. Ves dan je bilo oblačno. Romarjem se je poznalo, da imajo dokaj opraviti z morsko boleznijo. Zavili smo jo že toliko proti vzhodu, da so bile naše domače ure za celih deset minut prekasne.

4. septembra. Angelska nedelja. Noč je bila oblačna in deževna. Zjutraj se je začelo polagoma jasniti, in ob polosmih zjutraj se je razpenjalo nad nami jasno južno nebo. Angelska nedelja na morju! Mirno je plula ladja po valovih. Na ladji se je opravljala slovesna služba božja; razlegalo se je milo petje; mogočni streli so hiteli v neskončno daljavo. Svečan je res dan Gospodov na valovih širnega morja! Naše ure so zopet zaostale za dvaindvajset minut. Ladja se je zibala med nebom in med valovi. Ni se videlo nikjer suhe zemlje. Našemu očesu se je zdelo, da se vozimo po okrogli dolinici, obdani z velikanskim okroglim robom, na katerem se je pokazala tuintam ladja ali parnik, katerega smo pa srečali šele čez dobro uro. Nekako eno uro vožnje daleč je videti po morju. Eno uro prej se pa vidi plitvo morsko obrežje, preden pripelje ladja do njega. Seveda gore se pa zagledajo tudi že v daljavi dveh do treh ur.

Jasno vreme, ki nam je posijalo ta dan, to nas je spremljalo potem ves čas našega potovanja, razen pet minut dežja, ko smo bili v Nazaretu. Zavili smo v Jonsko morje. Dvigali so se pred nami iz morja drug za drugim grški otoki. Obrastle so njihove gore do vrha. Toda tam vlada zdaj že pozna jesen. Zato oko ne vidi nič zelenega. Vozili smo se pa tudi prav blizu ob otočičih, ki so dvigali samo gole glave nad morskovo površino.

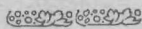
Ljubko so vihrale na zadnjem koncu ladje — papeževa in dve slovenski zaštavici in naznanjale grškim valovom, da nosi ta brod slovenski rod, ki je otroško vdan svojemu očetu v Rimu. Za nami je pa plulo osem grških bojnih velikanov (ladij) v eni vrsti. Te smo pa izgubili v večernem mraku izpred oči.

Po večerji sem šel na gornji krov, uživat bajnolepo južno noč. Temno-modro nebo se mi je zdelo mnogo višje kot naše, ker se vidi prav nizkodol do morske gladine. Zvezde so na morju mnogo živejše; „rimska cesta“ pa mnogo svetlejša kot naša. Do polnoči sem zrl tja gor na nebeški svod, zazrl tudi naše zvezde, ki so mi kazale kraj moje domovine. Ah, domovina se mi je pa zdela vse drugje, ko bi jo bil pričakoval. Zdelo se mi je tudi, da so na morju naše zvezde bližje horizonta, kot jih vidimo doma.

Ponedeljek zjutraj sem bil že ob treh na nogah. Prva pot mi je bila na krov. Po zvezdah sem spoznal, da smo krenili naravnost proti vzhodu, in na južni strani je bilo opaziti Kreto. Ko primerim svojo uro z ono na ladji, zapazim, da je moja že 35 minut za ladjino. Mimo Krete smo se vozili celih dvanajst ur. Šele popoldne ob treh smo se poslovili od nje. Akoravno se nismo vozili blizu mimo nje, priletel je vendar okrog sedme ure vrabec na našo ladjo in se je izpreletaval po njej. Priletel je menda pozdravit slovenski narod, ko se prvič vozi mimo njegove domovine. —

Ko nam je izginila Kreta s svojimi srednjevisokimi, do vrha obrastlimi gorami izpred oči, nismo zazrli prej suhe zemlje kot v sredo zjutraj — zaželjeno obrežje Svete dežele. Srečne oči!

(Nadaljevanje.)

Ob Adriji.

„Kje sin si moj, oj sinko moj!
O pridi, vrni se nocoj!
Glej, v burji koča mi ječi
in morja grozni val grozi!

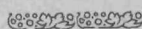
In majka plaka in ječi,
vihar buči, morjé rohni,
mlad brod bori se sred valov,
v njem sinko vozi se domov.

Kaj iščeš v svetu sreče žar,
ko dom razdira ti vihar
in majka plaka bolečin!
O pridi, vrni se, moj sin!“

Ne plakaj majka bolečin,
ob zori te objame sin!
Ej, on bogat je in krepak,
razpršil reve bo oblak!

Na skalo bo ti zidal grad,
po morju vozil brod te mlad:
Ti Adrije kraljica boš
in sin gospod sred južnih rož.

I. V.

Rožmarin in lovor.

Poleg lovora je rasel v vsi svoji krasoti rožmarin. Nekoč se lovor obrne k rožmarinu in mu začne govoriti ponosno: „Kako majhen in neznamen si ti poleg mene! Pogledj vendar moj veličastni venec. Moje listje krasi čelo junaka, ki je premagal sovražnika in podjarnil celo kraljestvo.“

„Toda tvoji listi so tudi omadeževani s krvjo narodov,“ odgovori ponižni rožmarin. „Toda venec, spleten iz mojih vejic, krasi glave čistih devic in mladeničev, ki so premagali sovražnike svojih duš. Če so torej tvoje vejice znamenje zmage nad drugimi, so moje vejice znamenje zmage nad samimseboj!“

Lovor: „Srečni so oni, ki so zaslužili moj venec. Svet jih občuduje in spoštuje.“

Rožmarin: „Ter jih gleda s strahom, boječ se njih jezè. Izvoljenci pa, ki jih venčam jaz, uživajo prijateljstvo drugih in vse jih ljubi.“

Lovor: „Kogar krasi venec, spleten iz mojih vejic, je tudi ljubljenec ljudi. Vse mu prepeva slavo.“

Rožmarin: „Toda med tem slavospevom jih mnogo joka in obupuje v bedi. Moj venec pa je znamenje miru in zadovoljnosti.“

Lovor: „Imena mož, ki jih venčam jaz, vklesavajo v marmor in njihovo truplo pokopljejo v dragocene grobove.“

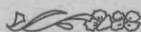
Rožmarin: „Ki jih zob časa polagoma ogloda in uniči. Nasprotno pa ostanejo imena junakov, ki jih venčam jaz, zapisana v knjigi življenja.“

Lovor: „Možje, ki jih venčam jaz, dobijo večkrat za svoja dela visoka odlikovanja, celo kronajo jih.“

Rožmarin: „A vsa njihova odlikovanja veljajo samo za ta svet; krono celó večkrat v svojem kratkem življenju — izgube. Toda rod izvoljenih, ki ga krasi moje vejice, dobi neminljivo krono; ta ga čaka v nebesih pri Bogu.“

Tedaj lovor utihne. Spoznal je resničnost besed, ki jih je govoril rožmarin in uklonil je svojo ponosno glavo . . .

Príredil Saturnin.

Krokar.

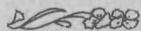
(Basen.)

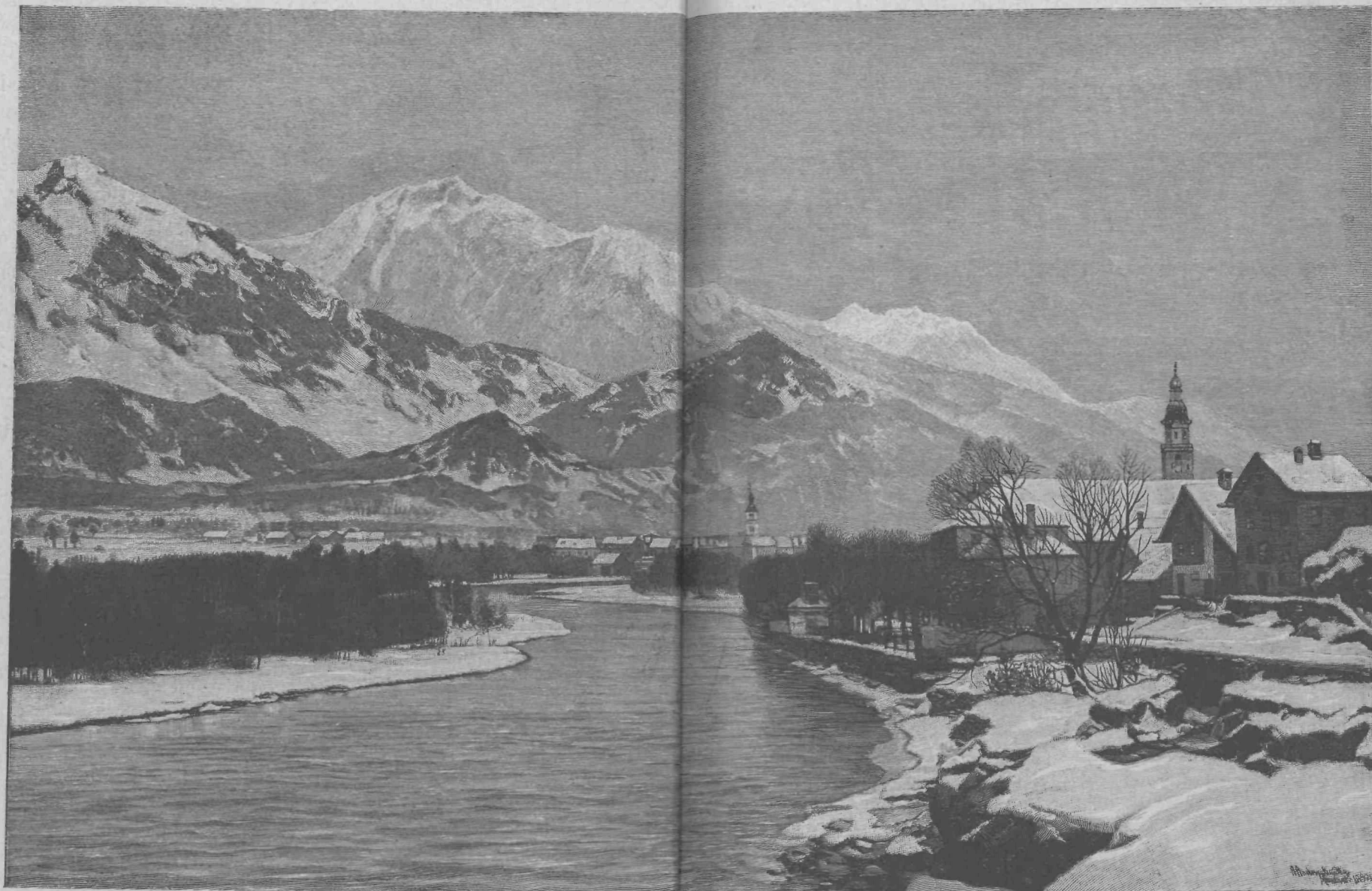
V pozní jeseni je našel krokar oreh. Vesel in, da bi se ž njim pobahal, vzletí visoko v zrak in se tam igra z orehom, izpušča je ga proti zemlji in prestrezaje ga zopet v kljun.

Enkrat pa se prepozno zažene za orehom in oreh pade na zemljo med gosto grmičje, kjer ga ni bilo več najti.

„Sedaj smo pa zopet vsi enaki!“ je zakrokal eden sodrugov.

Zvonimir Maslè.

Planinska krajina pozimi.

Breze.

Snežinke mrzle z neba lahko
na polje naletujejo;
V samotnem polju bele breze
po lepih dneh žalujejo.

Trepetajoča pesem ptičkov
v vrhovih brez umrla je;
mrtvaški prt nam starka zima
po polju razprostrla je.

Le redkokdaj nad mrtvo zemljo
leti kričeča jata vran,
kot da podila starko zimo
na daljno severno bi stran.

Snežinke mrzle z neba lahko
na polje naletujejo;
v samotnem polju bele breze
pomladi pričakujejo.

Stepi

Mrzla zima je prišla . . .

Mrzla zima je prišla,
mraza nam prinesla;
v temni noči je tako
belo glavo stresla,
da častite je vrhe
goram pobelila,
hišo, travnik in polje
s snegom ogrnila.

Potok naš tam sred vasi
se je v led oblekel,
komaj solnček na pomlad
bo ga zopet slekel.
A sedaj pa mi po njem
bomo se drsali
in veseli zimski čas
s petjem praznovali . . .

Cvetoš.

Francek Konoplja.

I.

Turobno mu je življenje na tem božjem svetu, komur že v zibelki kumuje revščina in glad. Pod tujo in neprijazno streho joče dete s pridušenim jokom, ko mu ljubeča mati poganja polrazpalo zibko, s solzami na bledih licih in z bolestjo v srcu . . . Oče, dobra duša, pa hodi od hiše do hiše, da dobi dela in preživi lačno družino . . .

Žalostno življenje . . . In tako žalostno življenje je prežil tudi Francek Konoplja v prvih dihih svoje mladosti. V polrazpali zibki je ležal — katero dete je tako revno, da bi ne ležalo v zibki? — ter je jokal in ihtel . . . Mati pa je bleda in bolna ždela na pručici in z milimi besedami tolažila lačno dete. Tuintam se je zamaknila proti začrnelemu stropu; oči so se ji izbulile, čelo se ji je raztegnilo in tedaj . . . bolesten zdih se ji je izvil iz bolnih prsi: „Moj Bog!“ . . . In razmaknil se je pred njenimi očmi začrneli strop, da je zasinjelo božje nebo. In tudi nebo se je razmaknilo, da so zablestela nebesa v svitu božje luči. In mati je pokleknila, vzdrhtela po vsem telesu in je prosila pred prestolom božjim tako goreče . . . tako goreče . . . Francek Konoplja, majčkeno blede dete, pa je ihtel v zibki neprestano.

Ko je Francek še ležal v zibki, je že občutil gorje siromaštva. To gorje se je množilo z leti in dnevi, po urah in minutah.

In prišel je nekoč veliki dan gorja: umrla mu je mati. Oče — bil je ubog piskrovezec — je stal ob grobu in je pestoval v naročju svojega Francka. Hudi možje črnih oči in rjavih lic pa so zakopavali materino krsto, zbito iz sirovih desak. Kako žalostno je pokalo tam v grobu in ječalo; Francek je gledal in ni umel, kaj se godi. Ubogi oče pa je umel, zato je jokal, drgetaje je jokal.

Ko so zagrebli mater v prst zemlje, je vzel ubogi oče Francka s seboj — v široki svet. Od hiše do hiše in od sela do sela sta romala. Oče je opletal pri tej ali oni hiši lonce, mali Francek pa je gledal očeta in se čudil njegovi umetnosti. In zbrali so se otroci celega sela, veseli in živahni, okrog Francka in so mu klicali: „Piskrovežček! piskrovežček!“ Francek je gledal razposajeno deco in se je smejal naširoko. „Oče-piskrovežček!“ tako je odgovoril včasih, ako se mu je zljubilo, in se je spet zasmel. Obenem se je nasmehnil oče, in smejala se je deca celega sela. — „Res, res! Oče-piskrovežček!“ In zopet se je vse smejala. Francek se je veselil smeha! mlade oči so mu žarele v pomladnem svitu in srečen je bil . . .

Včasih pa je bil Francek lačen in tedaj se ni smejal. Prav s prosečimi očmi je gledal rdečelične in polne vaške obrazke, kakor bi hotel govoriti z globokim pogledom: „Dajte mi skorjico kruha!“

Pretikal je vaški drobiž vse svoje žepke in malhice, samo da izkaže usmiljenje malemu revčku. In res se je vedno našel kak posušen kosček ali pa drobno jabolko.

„Jej, jej, piskrovezček . . . da ne boš lačen, da se boš smejal!“ — —

Pa čeprav je dobil Francek Konoplja tuinsem kosček kruha in drobno jabolko, se vendarle ni smejal, ker ga je bilo sram miloščine. Tako majhen še in tako otročji, pa ga je bilo sram miloščine! Sram ga je bilo celo usmiljenih otroških oči, ki so zrle vanj tako pomilujoče in dobrohotno. — Sram ga je bilo . . . Najrajši bi se bil skrtil v kot in bi se bil zjokal nad revščino, ki jo trpi z ljubljenim očetom . . . „Da bi bili oče bogati, potem bi jaz delil miloščino vaški deci . . . in potem bi bil vesel in bi se smejal.“ Tako je mislil in čutil prav globoko v duši Francek Konoplja; zato je potegnil z rokavom preko vek in se je skrtil deci izpred oči.

In vesela deca ga je šla iskat sramežljivega piskrovezčka. Za skednjem ali za šupo ga je našla, zatopljenega v žalostne misli, časih celo objokanega.

„Zakaj si se skrtil, ljubček mali? Glej, vsi te imamo radi in smo te prišli iskat . . . Daj no, piskrovezček, zasmej se nam enkrat, veselo iz oči v oči, in bodi srečen, kakor smo srečni mi!“

Zarajala je deca v razposajenem pomladnem veselju in z usmiljenjem v mladih srcih. Ali Francek Konoplja, to ubogo zapuščeno dete, je jokal bolj in bolj in se ni dal umiriti.

„Pojdi no, pojdi z nami: oče bi te radi videli, da boš poprijel lončke, če bo treba.“

Ubogal je Francek in je šel k očetu. Solze si je otrl z lic in je pogledal prav žalostno in s prikrito prošnjo proti radostnemu nebu.

„Kje prijel, oče . . . kje?“

„Tale lonček tukaj, vidiš, nimam ga kam položiti. Pa zakaj si spet jokal, otrok?“

„Jaz berač . . . oče, jaz berač!“ . . .

Toliko žalosti je bilo v teh besedah, da se je ubogemu očetu utrnila solza na lice, in je še mali Francek zajokal naglas.

„Ne, Francek, ne . . . nisi berač! Z rokami služi tvoj oče vsakdanjega kruha. Ne, ne, Francek, nisi berač!“

„Sem, oče . . . berač!“

„Kdo ti je rekel, da si berač? Povej, Francek: „Kdo?“

„Velik fant . . . na vasi rekel: Berač!“

„Francek, fant laže, grdo laže. Tisti je berač, ki hodi s palico-krivljenko od hiše do hiše in prosi milodarov. Zamazano malho ima na rami in neumit obraz — tak je berač. Ne, ne, Francek . . . nikari ne jokaj — ti nisi berač!“

„Res nisem, oče?“

„Res ne, Francek . . . ne jokaj!“

Oče je povesil težko glavo in je opletal v razdraženi hitrici sajast lonec. Francek pa je z rokavom obrisal solze in se je nasmehnil. Nebeški obok se nasmehne tako, kadar prežene lahen vetrič oblake.

„Daj meni lonček in nesi tega opletenega v hišo!“

Francek je varno nesel opleteni lonček v hišo in se je vrnil s tenko belo malico.

„Oče . . . kruha dobil!“

„Ali si se zahvalil: ‚Bog plačaj?‘“

„Pozabil.“

Teci nazaj in reci: „Bog plačaj!“

Stekel je Francek v hišo in se je zahvalil. Oče pa je povetil glavo in je mislil žalostne misli.

Kruha so mu dali, ker se jim je revček smilil... Ali ni to miloščina?

II.

Šla sta meglenega dne Francek in oče po okrajni cesti proti selu Podolje, ki je blizu mesta. Francek je bil tedaj šest let star in drobnega, prosečega obraza z velikimi očmi in visokim čelom. Oče pa je bil truden, in bralo se mu je na bledih ustnah, da je bolan. Ves sklonjen je bil pod skrinjico, v kateri je imel spravljeno orodje piskrovežko: male ploščate klešče, nekoliko pločevine in kolobar tenke žice.

„Zakaj hodite, oče, tako počasi?“ Velika skrb je tičala v teh vprašujočih besedah malega Francka Konoplje.

„Ne vem... morebiti sem bolan, ker sem tako truden...“

„Bolán!“ Težka je bila ta beseda, da si ni Francek niti premošljati drznil o njej... Mati so bili tudi bolni, tedaj, ko je bil še majhen, in so potem umrli. Kaj, ko bi...

O Francek, nehaj razmošljati! Rajši poglej te sive oblačke, kako se v divjem diru pode preko nebeških obokov!

Tudi človeku plavajo tako preko duše žive podobe, zdaj brezskrbne in vesele, zdaj žalostne in zamišljene...

„Oče, snemite skrinjico... bom jaz nesel!“

Molčal je oče in ponudil skrinjico Francku.

„Tako - le na rame, oče... Saj ni skrinjica težka, zakaj ste torej tako trudni, oče?“

Zaječal je dobri oče na skrbno vprašanje in je molčal. A čutil je, da je zelo bolan.

Tako sta šla dalje počasi po cesti, Francek s skrinjico na šibkih ramenih, oče sklonjen in z žalostjo v srcu. Pred njima pa je blestela lepa vas Podolje. Z veliko željo je zrl oče proti selu; klečala so mu kolena, in roke so se mu tresle kakor v mrzlici.

Tako sta prišla siromaka k kmetiču Peterlinu. Z velikim naporom je zlezal oče čez visoki hišni prag in je omahnil na klop v veži.

Peterlinovi so se prestrašili ropota v veži in so prileteli namah iz sobe. Francek pa je zajokal ob vratih...

„Oče, oče?“

Milo je ječal ubogi deček; še vedno je imel skrinjico na rami.

Peterlinov oče Miha je precej spoznal, da je ubogi piskrovezec nevarno bolan. Ukazal ga je prenesti na široko klop ob lončeni peči. Bolnik je hudo ječal, ko so ga dobrotne roke prenesle na klop, kamor je dekla postlala za prvo silo.

Francek pa je še vedno pritajeno jokal tam pri vežnih vratih, in ni vedel, kaj se godi.

„Oče, oče!“

In prišla je Peterlinova dekla iz sobe in je pobožala dečka po licih. „Ne jokaj, otrok, očetu bo kmalu bolje. Pojdi z menoj, pa skrinjico deni z ramen.“

Ubogal je Francek in je šel v hišo jokaje. Oče je ležal pri peči in je tiho ječal.

Prav dobro je razumel sinček vzdihne očetove, v katerih je bilo toliko ljubezni . . . Zdelo se mu je, kakor da ga kliče natihem: „Francek, dete moje!“ Francek zakriči v bolestni razburjenosti in se sklone k očetu: „Oče, oče!“ In Francek zaihti še bolj in se oklene otrple očetove roke.

Peterlinov oče Miha gleda ta prizor rodbinske ljubezni, in solza usmiljenja mu hoče v oko: „Pri nas naj ostaneta obadva, dokler ne ozdravi oče. Sitnost bomo imeli z njima, res je; pa bo že Bog povrnil: blagor jim, ki so usmiljenega srca . . .“ Tako je rekel dobri oče Peterlinov, in vsa družina se je uklonila njegovemu odloku.

Francek je precej prvi dan postal ud Peterlinove družine. Vsi so ga ljubili v preprosti ljubezni, kakor bi bil sin domače hiše. A Francek je ostal žalosten in hladen ter ni čutil družinske ljubezni. „Oče, oče!“ — to so bile njegove edine besede ljubezni; veljale so njemu, ki je ležal ob peči in se je boril z življenjem in smrtjo . . . „Oče, oče!“ . . .

In vse ljubezni polne oči so pogledale bolniku v izmučeni obraz. „Težko, da ozdravi“ . . . tako so govorile žalostne oči Peterlina, blagega družinskega očeta, in solza je nehote zaiskrila v njih.

„Kaj bo s Franckom? . . . Sirota!“

Izrekel je Peterlinov oče žalostno misel, in že mu je dozorel v srcu velikodušen sklep: „Pri nas ostane, in ljubili ga bomo, kakor bi bil naš.“

Tedaj je zaihtel Francek: „Jaz pojdem z očetom in ne ostanem pri vas!“

Pristopila je dekla k jokajočemu dečku in ga je pogladila čez mlado čelo: „Nikar ne jokaj, Francek ti mali, saj si priden!“

V istem hipu pa je odprl bolnik medle oči in je bulil proti belemu stropu. Globok in težek vzdih se mu je izvil iz hropečih prsi.

„Francek, Francek!“ — — —

Pešal je in pešal, dokler ni ugasnil. V visokem belem zvoniku so zvonili zvonovi poslovilno pesem, na pokopališču pa so polagali črno krsto v grob. Francek je plakal neutešen plač in je koprnel za očetom v grob, da bi spaval na njegovi strani.

Pristopila je dekla, ki se ji je tako smilil, in mu je gladila mlado čelo: „Francek, ne jokaj, saj si naš!“

In odšel je izprevod s pokopališča. Zvonovi v belem zvoniku so utihnili, le lahno so še trepetali zadnji akordi preko orumenelih polj . . .

Zamislil se je Francek globoko v svojo žalost, in ni vedel, kdaj se je vrnil na Peterlinov dom z žalostne pogrebne poti. Tam v črnem grobu so

bile vse njegove misli in želje. Tam je bila zakopana tudi njegova duša in njegovo srce. Zato se ni zavedal, da ga je peljala ljubeča dekla za roko, in se ni zavedal, da je vnovič prestopil prag gostoljubne hiše. Kdor ni izkušal, ne ve, kako boleest omoti in oslabi človeku voljo.

III.

Žive in iskrene oči je imel Francek. Vsa globoka duša nadarjenega dečka je odsevala v njih, in vse detinske čednosti srca so se brale v mladem Franckovem pogledu.

Iz njegovih živih in iskrenih oči je spoznal Peterlinov oče dečka; ter je dejal pri sebi: „Francek ima mnogo talentov in uporabiti jih mora!“

Dobro se je godilo dečku pri Peterlinovih, ker je sam oče skrbel zanj z uprav očetovsko skrbjo. „Francek ima mnogo talentov, in uporabiti jih mora. V vaško šolo bo hodil, in potem . . .“

Lepo in bogato Franckovo prihodnost si je načrtoval Peterlinov oče v svojem duhu. „Učen in imeniten mora postati Francek, ker je tako nadarjen; samo če ga pošljem v šolo, pa bo.“

Francek je pričel hoditi v vaško šolo. Izredna nadarjenost mu je priborila hipoma prvo mesto med vsemi učenci. Vsi so zrl nanj z istim spoštovanjem kakor na svojega učitelja.

Tako je dečku po dolgotrajnih dnevih trpljenja in revščine zopet posijalo srečno solnce.

Ali ena misel srečnemu Francku ni hotela iz glave. Vedno, kadar se je spomnil nanjo, ga je potrla tako, da je jokal: „Jaz sem sirota . . . jaz sem berač!“ — — —

Povedal je o tem Peterlinovi dekli, ki mu je bila zelo postrežna, kako je nesrečen, ker je berač.

„Vidiš Francek, saj imaš lepe hlače, pa modro srajco in rdeče naramnice imaš, vse novo . . . kaj boš berač! Priden bodi v šoli, pa boš postal gospod, ne pa berač.“

Prijazne besede je govorila dekla in je tolažila Francka. A utolažiti ga ni mogla.

„Pa moj oče . . .“ Francek je zajokal in ni mogel več govoriti. „— — — Oče so bili . . . berač! Jaz sem njih sin in sem tudi berač.“

„Ne, ne, Francek, ti si naš — in nihče ti ne sme reči berač.“

Te besede so razveselile Francka. Peterlinov, torej ni berač; saj so Peterlinovi bogati.

Stekel je v sobo in je vzel knjigo v roke. Zamaknil se je v svoje učenje, da ni čutil ničesar, kar se je vršilo okrog njega.

Gledal ga je Peterlinov oče in je bil vesel.

„O-o, pravim, iz fantiča bo nekaj; o, napravilo se bo, da bo še učen in imeniten gospod . . .“

Zadovoljno je pomel oče svoje trde roke.

(Konec prih.)

Zajčku.

Zajček dolgouhi,
zajček dolgokraki,
striček naš, na muhi
ima te; le čaki!

Zdaj je sneg in zima —
to te bo izdalo;
stric te bo izvohal,
sprožil v te „pihalo“.

Bilo je poletje.
V njivo si mu sedel,
brčice navihal,
deteljo pojedel.

In doma ob peči
ti bo kožuh slekel
in na ogenj dél te,
za kosilo spekel . . .

Zbeži, zajček, zbeži!
Še je čas uiti!
Jutri v tvoji koži
bi ne hotel biti.

Radoslav B.

∴ LISTJE IN CVETJE ∴

Pametnica.

Ljubi, otrok, dokler moreš,
svojo blago mamico;
prišel čas bo, ko odnesli
bodo ti jo v jamico! . . .

Gnjevoš.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Cesta.

Na cesti berač, za plotom tat. *(Na poštenost beračev se je težko zanesti.)*

Na cesti angel, doma satan. *(Večkrat se dobre ljudje, ki so prijazni do drugih, do domačih pa nestrpni.)*

Na cesti imenitnost, doma siromaštvo. *(Mnogi se postavljajo imenitno in potratno, dasi bi morali po svojem uboštvu preprosto živeti.)*

Na cesti se nič ne pridela. *(Kdor preveč zahaja med svet, se oškoduje dušno in telesno. Ali pa: Potovanje napravi stroške.)*

Cesta skozi hmeljevo polje in vinske gorice pelje v trg Stradež in Bedno vas. *(Kdor rad pije pivo in vino, se pogrezne v siromaštvo in bedo.)*

Veliko je cest, ki peljejo do uboštva.

Vsaka cesta pelje v Rim.

Velike ceste, velike vode in veliki gospodje niso zaželjeni sosedje.

Ne zpuščaj znane ceste radi nezanesljive steze. *(Ne opuščaj starih šeg, pridobitev itd., če ne veš, kaj ti prinese nove poizkušnje.)*

Marsikdo je na cesti, pa praša za pot. *(Nespreten človek si ne zna izkoristiti svojih ugodnih sredstev.)*

Po sredi ceste se hodi najvarneje.

Kdor ob cesti zida, ima veliko mojstrov.
Kdor ob cesti zida hišo, jo zgradi ali previsoko ali prenizko.

Reki: Ostati na široki cesti. *(Večini pri-tegniti.)*

Cesta mu je bila preozka. Cesto je meril. *(Bil je pijan.)*

Na cesto postaviti koga. *(Zapoditi iz hiše. Ali pa: Pripraviti koga ob službo, premoženje.)*

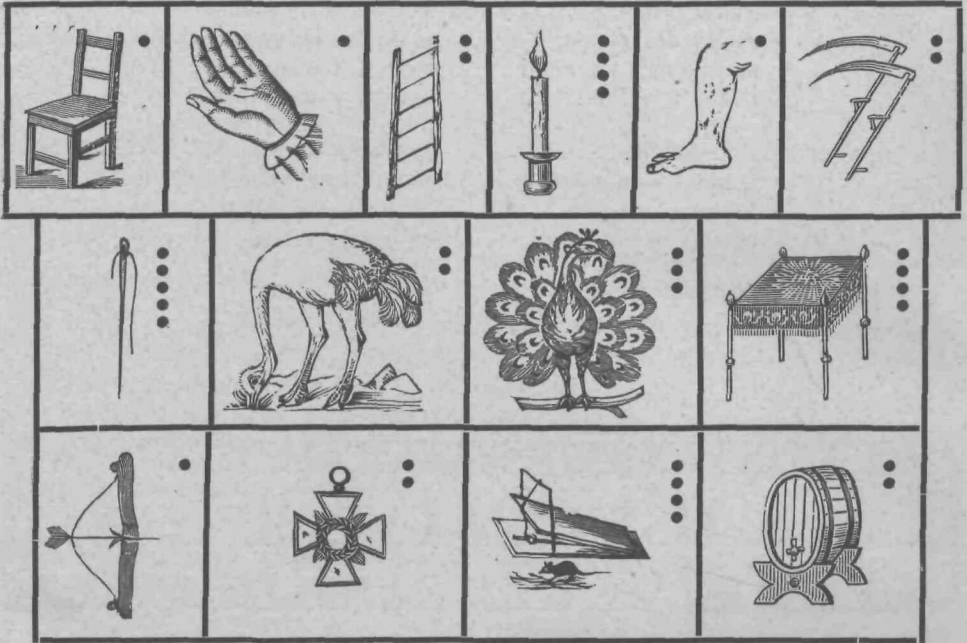
Novi listi in knjige.

1. Kržič Anton. *Osmero blagrov ali nauk o srečnem življenju.* Ljubljana 1910. Samozaložba. Prodaja Kat. Bukvarna. Cena K 2.— v platnu, K 1'60 broširano. — Ta precej obširna knjiga uči, kako moramo živeti, da bomo srečni nele nekdanj v večnosti marveč tudi že zdaj v časnem življenju Ker je s tem začrtan namen vsakega pametnega človeka, je želeli, da bi se ta poljudno pisana knjiga razširila med vse sloje slovenskega naroda.

2. Kosi Anton. *Zabavna knjižnica za slovensko mladino.* XIV. zvezek. V zalogi izdajateljjevi v Središču. Cena vez. komadu 50 v, broš. 3d v Že je dospela ta zbirka mikavnega in poučnega berila do XIV. zv., ki je na enak način urejen kot poprejšnji snopiči. Med drugim ima več legend in pravljic; tudi dva poučna članka: „o nepravem prijatelju“ (alkoholu) in „o vodljivih zrakoplovih“; nudi novih pregovorov, zastavic in nalog itd.

Naloga.

Priobčil D. V.

Če za vsako sličico uganeš pravo ime in iz imena vzameš ono črko, ki jo naznanja število točk poleg sličice (n. pr.: = s) ter čitaš po vrsti tako izbrane črke izveš, kaj vošči Vrtčev urednik svojim čitateljem.

Vabilo na naročbo.

Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h. „Angelček“ se oddaja tudi posebej in stane na leto 1 K 20 h. (Na deset izvodov pod skupnim zavitkom se daje eden po vrhu.) — Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angelčku“, naj se pošiljajo, kakor doslej, z naslovom: **Anton Kržič**, c. kr profesor v Ljubljani, ali: **Uredništvo „Vrtčevo“** (Sv. Petra cesta št. 78). V Ljubljani se lahko naroča tudi v **Katoliški Bukvarni**.

Priporočamo v nakup tudi poprejšnje letnike, ki se dobivajo v **Katoliški Bukvarni**, in sicer: 1. „Vrtec“, letnik 1905 do 1910, vezan po 4 K. — 2. „Angelček“, II. — XVIII. tečaj, vezan po 1 K. — 3. „Mladinski glasi“, uglasbil **P. Angelik Hribar** (ponatis iz „Angelčka“) I. zv. (s slikami) dvoglasno po 24 h, II. zv. četveroglasno po 40 h in III. zv. dvo-, tri- in četveroglasno po 40 h. — 4. „Nedolžnim srcem“, pesmi s slikami (ponatis iz „Vrtca“ in „Angelčka“) po 1 K 20 h kart. in 1 K 45 h lično v platnu. — 5. „Iz raznih stanov“, speval **Taras Vasiljev**. Z dodatkom „Urban iz Ribnice“. Cena 25 h.

Letna naročnina naj se blagovoli naprej plačevati in kmalu poravnati, kjer je še kaj zaostalega.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.